

Huwelijksontwrichting

Door ds. G.J. van Aalst (1989)

Het woord 'ontwrichting', wat betekent dat? Dan moeten we denken aan een ontwrichte arm. Als een arm losgemaakt is uit het gewricht verliest hij zijn vastigheid, wordt hij krachteloos, als het ware verlamd. Even dit beeld vasthouden: los uit het gewricht en verlamd.

Een bericht uit het Reformatorisch Dagblad van 24 augustus 1988: in Nederland wordt 41 procent van de huwelijken ontbonden door echtscheiding. Nog een paar cijfers, waarbij u even goed moet nadenken. In 1965, dus nog geen 25 jaar geleden, was het 6 procent. In 1970 8,5 procent. In 1980 28,5 procent en in 1988 dus 41 procent!

Dat betekent dus dat bijna de helft van de gesloten huwelijken door echtscheiding wordt ontbonden. In Europa staan we met deze cijfers bijna bovenaan de lijst. Alleen Denemarken heeft een hoger cijfer, namelijk 49 procent. We zien hier de snelheid van de ontwikkeling. Ontkerstening of secularisatie. Door de verwereldlijking wijken het Woord en de kerk naar de rand van de samenleving. Dan wijkt eveneens gezag, ook van de ambtsdragers. Zo van: „U hebt uw mening, ik heb mijn mening”. Waar het gezag van de Heilige Schrift wijkt, ontstaat echter geen leegte, zoals wel wordt gedacht. Wel ontstaat er iets anders. Als het christendom wijkt, als het gezag van de Schrift, van het ambt en van de kerk wijkt, komt het pure heidendom ervoor in de plaats.

Terug naar af

We gaan, je hoeft geen profeet te zijn om dat te zien, terug naar òf. Dat wil zeggen dat we in een situatie terecht komen zoals in de eerste eeuw het geval was. De kerk wordt een kleine minderheid die min of meer geduld wordt. Misschien wel afhankelijk van een kabinet dat we zullen krijgen (menselijkerwijs gesproken natuurlijk).

Wat is het kenmerk van het heidendom? Dat er geen waarheid boven ons is, waardoor wij ons laten gezeggen. Dan hebben we die waarheid in ons, zijn we onszelf tot norm. We gaan uitleven wat Adam heeft gezegd: „Ik moet het toch zelf weten, ik zal zelf wel bepalen wat goed of kwaad is”. De weerhoudende algemene genade van God, die terughoudt van de zonde, zoals de apostel in 2 Thessalonicensen 2 zegt, gaat wijken.

De weerhouder van het gezag, van de Schrift, de invloed van het christendom, de weerhouder van het gezin, van de sociale controle, enzovoort wijkt en daarvoor komt het emancipatieproces van de autonome mens in de plaats. Aan het begin van deze eeuw heeft Nietzsche dit reeds geprofeteerd. Het 'omdenken', het omgeturnd worden, de omwaardering van alle normen, dat wil zeggen: over goed en kwaad moet anders gedacht worden.

Nieuwe moraal

We gaan op weg naar het jaar 2000 en zien allerwege het van zich afschudden van alle waarden en normen. De mens wil zich bevrijden en zichzelf zijn om los te breken, door alle taboes en normen heen, en van de Wet door God gegeven. Het radicaal breken met het christelijk verleden en het slopen van de kerk is in volle gang.

Dat is de ontwikkeling waar we met onze kinderen middenin zitten. De geest van het heidendom omringt ons, ook onze kinderen op de reformatorische scholen. Het is de aantrekkelijke nieuwe moraal. Het „mens wees jezelf” en de zelfontplooiing van het individu sluit naadloos aan bij wat in het hart leeft. Het is immers niet alleen dat wat ons van buiten bedreigt, maar ook wat binnen in ons leeft, als Adamskinderen.

U moest eens weten hoe onder onze jonge mensen wordt gedacht, ook op een reformatorische school. Er werd door een weekblad naar aanleiding van de uitkomst van een onderzoek een reactie gevraagd aan een predikant. Het antwoord was: „Dat valt in mijn gemeente wel mee”. Het blad merkte heel terecht wat cynisch op: „En de dominee sliep voort”.

Onderscheidingsvermogen

Ik haal dit aan tot waarschuwing voor ons allen. Zijn we weerbaar tegen de aantrekkingskracht van de nieuwe moraal door bekerende

genade Gods en door de woorden van de Heilige Schrift? Niet slechts omdat de kerk dat Woord voor waar aanneemt, maar zoals Guido de Brès dat zegt: omdat „de Heilige Geest in mijn hart getuigt, dat die woorden waar zijn”. Hebben de woorden van de Heilige Schrift in ons persoonlijk leven, ons huiselijk leven en ons ambtelijk leven de kracht tegenover de leugenachtige voorspiegeling door de verdedigers van de nieuwe moraal? Een professor van de Theologische Universiteit van de Gereformeerde Kerken houdt zijn studenten voor, dat het huwelijk pas anderhalve eeuw oud is. Het zou slechts een instelling van de maatschappij zijn.

We hebben onderscheidingsvermogen nodig! Als ik het goed taxeer, dan heeft de krant voor ons meer betekenis in het doorzien van de tijdgeest dan de Heilige Schrift. Het gaat om het hier en nu. We onderscheiden onze tijd vanuit de tijd. U gelooft toch ook wel dat ook wij kinderen van onze tijd zijn? Waar is de geestelijke, bijbelse diagnose van onze tijd, waarin het afbraakproces van de waarden en de gevolgen daarvan gezien worden? Alles is geoorloofd en alles schijnt mogelijk. De mens van de wetteloosheid wil zich niet door God laten gezeggen. Het meest deprimerende van deze tijd is, dat de macht van de geest van de wereld ook tot in onze gemeenten is doorgedrongen. Als het gaat om het concreet aanduiden van de zonden in de gemeente, is de gemeente dan de pilaar en de vastigheid van de Waarheid?

Bedreiging

Zien we de bedreiging, broeders? Wat de gemeente betreft, moeten we gelijk de wijzen uit het Oosten niet zijn in Jeruzalem, maar we moeten afwijken van de weg naar het dorpje Bethlehem, naar de lage staldeur, het verachte, onedele. Weet u die deur te vinden? We hebben zo dringend de geestelijke toerusting nodig, zoals de apostel zegt in Efeze 6. Die geestelijke wapenrusting is zo noodzakelijk om niet onderuit gehaald te worden in deze gezagsloze maatschappij. Want niet alleen buiten de kerk staat de Wet van God in een kwade reuk. Er wordt ook onder ons vaak minachtend over gesproken. Het huwelijk zou uit de natuur van de mens voortkomen, uit zijn fantasie en het maatschappelijk systeem. Volgens de nieuwe moraal. Weet u waar het huwelijk uit voortkomt? Uit de goddelijke gedachten, uit de goddelijke openbaring en uit de van God gegeven scheppingsordinantie. Wordt dat door ons wezenlijk beseft en doorleefd? Hoe is het bij ons

met de overdenking en praktisering van Genesis 2: „En Hij bracht haar tot Adam”. Van Genesis 3, over de gevolgen van de zonde, ook voor het huwelijksleven. Van Johannes 2, van het eerste wonder te Kana, teken van Christus' herscheppende arbeid? Wat heeft Efeze 5 ons te zeggen over de verhouding man-vrouw, ouders-kinderen en over de praktijk van het huwelijksleven? „Huwelijk en gezin zijn geen tijdgebonden structuren, die eigenmachtig mogen worden veranderd”, roept men ons toe. Wie zich echter vergrijpt aan de schepingsordinantie van God, doet dat niet straffeloos.

Te tolerant

Het revolutionaire van onze tijd blijkt steeds meer uit de ontbinding van huwelijken. Ik zou u een aantal vragen hierover willen voorleggen, niet om oplossingen te bieden maar om op te scherpen. Er wordt vaak gezegd dat er te gemakkelijk tot scheiding wordt overgegaan. Het is inderdaad de waarheid, ook in onze kring. Echter, wordt er ook niet te gemakkelijk getrouwd? Je staat er versteld van hoe tolerant de kerk zich opstelt tegenover deze ontwikkelingen. Ik wenste wel dat we wat méér leerden van wat er buiten ons gebeurt.

In 1952 heeft de Nederlandse Hervormde Kerk een rapport laten uitgaan, waarin werd vastgesteld dat geslachtsverkeer voor het huwelijk onbijbels is. In 1979 werd gezegd dat elke tijd zijn eigen vorm heeft om het huwelijk gestalte te geven. In 1963 zeggen de Gereformeerde Kerken nog in een officiële uitspraak, dat samenleven voor het huwelijk tegen de Schrift is. In 1982 spreekt men over een variabel systeem in relaties.

Ziet dan toe, broeders, hoe gij voorzichtiglijk wandelt! Doorzie toch dat de kerk te tolerant is en zich aanpast aan de tijdgeest. Dat we elkaar zouden mogen opscherpen bij alles wat op ons afkomt, dat we de lijn van Genesis 2 en 3, van Johannes 2 en Efeze 5 niet uit het oog zouden verliezen. Hoe is het met onze persoonlijke beleving ervan, want er gaat wat van ons uit. We zijn estafettelopers, we geven iets door aan de volgende generatie. Is dat een lege doos, die waardeloos is en in elkaar getrapt wordt of zit er nog iets waardevols in onze doos? Wat geven we door?

Mysterie

Ik heb eens een huwelijk bevestigd uit Efeze 5 vers 32: „Deze ver-

borgenheid is groot; doch ik zeg dit, ziende op Christus en de gemeente”. Reactie uit de gemeente: „Dominee, is dat nu een huwelijkstekst?” Denkt u er maar eens over na. Er staat letterlijk vertaald: „mysterie”. Het mysterie-karakter van het huwelijk zijn we praktisch aan het kwijtraken. Deze verborgenheid is groot. De ontluistering, de ontwrichting, zijn symptomen die op onze kerkenraadstafels terechtkomen en waarmee wij met de handen in het haar zitten en waardoor onze hand verlamd is geworden. We zijn het stuur van de Heilige Schrift kwijtgeraakt. Huwelijksontwrichting heeft een begin!

De verhouding man-vrouw is in de Schrift ons duidelijk aangegeven, vanuit de scheppingsordinantie Gods en de herschepping Gods door de genade in Christus. Over die oorsprong lezen we in Efeze 5 vers 32. Hoe functioneert dit in ons leven? Dit zeg ik, omdat we ons te spiegelen hebben. „Ze heeft mij nooit willen accepteren als hoofd van het gezin en daarom gaan we uit elkaar”. Wat betekent dat: „hoofd van het gezin”? Weet u hoe ons huwelijksformulier dit bijbels invult, vanuit Efeze 5? Misschien kom ik er nog op terug.

Vrijheidsanarchie, kwaadwillige laster tegen het huwelijk staan tegenover een weerloze kerk. In een tijd waarin zo lasterlijk over het verleden gesproken wordt, is het van grote betekenis om het klassieke huwelijksformulier in ere te houden. We hebben hierin een schriftuurlijk en historisch document, waarin de lijn van de Schrift heel duidelijk getrokken wordt. Dit wil ik u ter overdenking meegeven.

Lectuurmand

Bij de verschuiving, ook onder invloed van economische en sociale ontwikkelingen, wordt het grondpatroon van de scheppingsordinantie Gods, gebaseerd op liefde, veracht. Er staat letterlijk: de 'agape' en niet de 'eros'. Het gaat om de zichzelf verloochenende en dienende liefde, waarbij het niet om zichzelf gaat maar om de ander. Dit is de lijn van de Schrift.

Er worden complexen aangepraat en hetzen tegen het huwelijk en het gezin gevoerd. Bladen als Margriet en Libelle met hun gezamenlijke oplage van anderhalf miljoen, hebben allang hun werk gedaan. Op rondreis door de gemeente, en ook op bezoek bij ouderlingen en diaconen, hebben we ze maar al te vaak in de lectuurmand zien liggen. We maken ons druk om het milieu, goed. Maar de tranen die geschreid worden door de kinderen uit een verscheurd huwelijk...

Niet langer in een keurslijf, allang uitgekeken op het huwelijk en de

kerken in dit proces meegesleept. Vader eist zijn rechten op om zijn gang te kunnen gaan, hij is allang afwezig. Ik overdrijf wat, maar ik wil u de feiten tonen. Laten we het zwaard ook maar op onszelf richten. Ik heb gesproken op onze vrouwenbond over de huisgodsdienst en u moest de brieven eens kunnen lezen die ik daarna ontvangen heb.

Meegezogen

Er zijn vrouwen van ambtsdragers die er alléén voor staan en het niet kunnen. Nu worden de moeders ook nog weggezogen.

Vanzelfsprekend moeten zij ook een baan hebben... Meegezogen? De zaken die zo schoon en schriftuurlijk in het huwelijksformulier verwoord zijn: „op uw huishouden goede acht hebben”. Schouders ophalen?

De verwarring tiert nergens zo welig als op het gebied van het huwelijk, het gezin en de seksualiteit. Het heidendom is nergens zo dichtbij. Het huwelijk, gesloten voor Gods aangezicht, met ede en onder getuigen voor de overheid en door de kerk bevestigd, is rechtsgeldig en onverbrekkelijk in zijn wezen. Er is trouw beloofd: „haar belovende, dat gij haar nimmermeer zult verlaten... en heiliglijk met haar te leven, naar uitwijzen van het Heilig Evangelie”.

Daar geven we dan een Bijbel bij. Wat betekent dat? Heel praktisch? Een andere zaak wil ik u als ambtsdrager meegeven. Is de huwelijksbevestiging alleen maar een show geworden?

Geromantiseerd beeld

Men wil anders gaan denken en het besef bijbrengen dat de vrouw achtergesteld en onderdrukt wordt. Het eerste huwelijksdoel is echter: „opdat de een de ander trouw zou helpen en bijstaan in alle dingen, die tot het tijdelijk en eeuwige leven behoren”. Hulp en bijstand die tot het tijdelijke leven behoren. Dus bijvoorbeeld handen uit de mouwen steken, de kinderen naar bed brengen, voorlezen niet altijd uitbesteden met de opmerking: „Dat is wat voor mijn vrouw”.

Wat staat er dan nog meer? De geestelijke gemeenschap en het spreken over het enige nodige. Weet u wat uw vrouw 's avonds aan de Heere vraagt? Weet uw vrouw wat er wezenlijk tussen u en de Heere in uw hart omgaat?

Met een stel dat gaat trouwen, probeer ik het huwelijksformulier door

te nemen. Als ik dan bij die zinsnede kom, vraag ik wel eens: „Hebben jullie al eens met elkaar over geestelijke dingen gesproken?” Dan is het toch ontmoedigend om in zes tot zeven van de tien gevallen te horen: „Nee dominee, daar praten we nooit over”. Vreemden voor elkaar! En dan misschien het huwelijksleven ingaan met verwachtingen die gebaseerd zijn op de Kok-Kampen of Boeketreeks? Een geromantiseerd beeld van het huwelijksleven? Kiem voor huwelijksontwrichting.

Schrijnende gevallen

Daarbij is er nog de verseksualisering van het huwelijksleven. Misschien is er geen veelvuldiger oorzaak van het mislukken van het huwelijk dan deze zaak. Daarover kunnen we hier beter zwijgen? Dat is de weg niet. Al houd ik niet van de sfeer waarin alles besproken wordt. Waar is het geheimnisvolle karakter van: „deze verborgenheid is groot?” Hiervoor hebben we de levenslange leerschool van de zelfverloochening in de praktijk? „Ik ben jaloers op de genade van mijn man, dominee, maar met hem is niet te leven.” Hoe zou het dan met die genade gesteld zijn?

De scheiding tussen kerk en wereld wordt steeds scherper. Die scheiding gaat ook door het huwelijksleven in het midden van onze gemeenten. Er zijn schrijnende gevallen van te noemen. Wat zien de kinderen bijvoorbeeld van ons huwelijk? Zien ze concurrenten, twee elkaar bestrijdende en benijdende partijen, of twee firmanten met goede afspraken, die langs elkaar heen leven? De kinderen beleven de man-vrouw-verhouding in hun opvoedingssituatie. Ons voorbeeld nemen ze van ons mee.

Of zien ze dat vader moeder niet kan missen en dat moeder niet zonder vader kan? Natuurlijk zijn het geen engelen maar twee gevallen schepselen. Als het echter om de zaken in ons huwelijk gaat, dan ontslaat het ons niet van de plicht om ons te normeren aan de Schrift, ook ten opzichte van onze kinderen.

Baken in zee

We zien in de praktijk - als ik het verkeerd zie, wil ik het graag van u leren - dat het beslag van het Woord in praktische zin wijkt. U moest eens weten, als het gaat om het vermanen rond het huwelijk en ook wel andere zaken, hoe verlamdend de reactie is, als je moet zeggen:

„Alzo zegt de Heere”. Ik heb wel eens de reactie gehad: „Dominee, maar in de tijd van de Bijbel waren er toch ook geen straaljagers”. Tijdgebonden!

De consequenties zien we om ons heen in de Gereformeerde Kerken en noem maar op. Daar behoeven we ons niet boven te verheffen, maar een schip op het strand is een baken in zee. Zien we die bakens, allerwege? Het stabiele grondpatroon van de scheppingsordinantie Gods, en dan zijn we bij de kern, ligt eigenlijk, wezenlijk, ten diepste pas vast in de genade Gods in Christus.

Ik wil u die nood op het hart trachten te binden: Als je niet weet wie Christus is, Die Zich doodgeliefd heeft voor een ontrouwe, afhoerende bruid, dan kun je eigenlijk geen hoofd van het gezin zijn. Dat dit toch onze nood zou mogen zijn, zowel persoonlijk als ambtelijk. „Opdat gij haar naar uw vermogen, verstandig leidende, zoudt onderwijzen, troosten en beschermen”.

Geestelijke leiding

Er moet leiding, geestelijke leiding van u uitgaan, als hoofd van het gezin. De Heilige Schrift wordt onder ons genuilkorfd als het gaat om déze zaken. Wij zijn door de tijdgeest meer geïnfecteerd dan we zelf wel willen toegeven, ook door het laatste wat ik noemde. Wáár is de levende gemeenschap met Hem, aan Wie een zwarte bruid alles te danken heeft, het leven en de zaligheid? De ervaring van die onbaatzuchtige liefde Gods in Christus Jezus werkt dat we als man en vrouw elkander onderdanig zijn in de vreze Gods (Efeze 5 : 21).

De kerk en wij als ambtsdragers moeten de moed hebben om de praktische zaken gefundeerd, vanuit de Schrift door te praten met ouderen en jongeren. We moeten willen ingaan op de vragen en daarbij de lijn van het Woord vasthouden. Het „Gij geheel anders” steeds sterker durven benadrukken. Als de kerk de aan de gang zijnde ontwikkelingen alleen maar een beetje probeert bij te sturen, dan verliest zij haar zeggingskracht. Laten we dit ook in de discussie goed vasthouden.

Heilig leven

Is het u ook wel eens opgevallen, dat het schone huwelijksformulier, waar ik steeds meer op gesteld raak, als het gaat over man en vrouw zegt: „Hoort nu, hoe een ieder zich naar Gods Woord heeft te houden”. Dat zijn lijnen die in de zestiende eeuw zijn opgediept vanuit

de Schrift. En dan moeten we horen over het hoofd-zijn van de man, over „heiliglijk met haar te leven”, over „dat uw gebed niet verhinderd worde”, enzovoort. En bij de trouwbelofte eindigt het met: „naar uitwijzen van het Heilig Evangelie”.

In het gebed bij de bevestiging van het huwelijk wordt nog eens gezegd: „dat Gij hun Uw Heilige Geest wilt geven, opdat zij in een waarachtig en vast geloof, heilig leven, naar Uw Goddelijke wil”. Daarom hebben wij die Bijbel aan hen gegeven. Opdat zij naar Gods wil zouden leven, ook in de praktische zaken van de intimiteit!

Als ik tijdens de kerkelijke huwelijksbevestiging aan de zinsnede over de positie van de vrouw toe ben, kijk ik de kerk eens rond. „Hem noemende haar heer.” Daar wordt om gelachen, en dan echt niet door onkerkelijken alleen. Alsof Petrus dat niet gezegd heeft. Sara zag in respectvolle liefde op tegen Abraham en zijn ridderlijkheid en hoffelijkheid jegens haar. Een echte héér! Moet je dan 'meneer' tegen je man zeggen? Hebt u een antwoord op deze vraag, als die gesteld wordt?

Tijdgeest

De taal van het huwelijksformulier roept al weerstand op, maar de inhoud nog meer, want we „praten rolpatroonbevestigend”. Op de basisschool wordt het de kinderen al voorgehouden, dat we niet rolpatroonbevestigend bezig mogen zijn. Zo dringt de tijdgeest door. Geeft u als ambtsdrager in onze tijd leiding als het gaat over het doorgeven van de bijbelse lijn voor huwelijk en gezin? Hoe is het, ik vraag het mezelf ook, met het bijbelse onderwijs in prediking, pastoraat en catechese? Hoe is het, terwijl er zo veel op het spel staat, met het doordenken van het schriftuurlijk grondpatroon van het huwelijk? Hier liggen de kiemen voor al de ontwrichting waar we mee te maken hebben. Ik heb niet kunnen ingaan op het drievoudige doel van het huwelijk, zoals ons huwelijksformulier dat verwoordt. Het denken dat bij ons gevonden wordt, is geïnfecteerd door de tijdgeest. Het toenemende individualisme waarop 2 Timotheüs 3 wijst, het toenemende heidendom waarop 2 Thessalonicensen 2 wijst, zijn die bij ons onbekend?

Hoe is het met de huisgodsdienst?

Wordt het Schriftgetuigenis gefilterd onder ons?

Is de huwelijksbevestiging een show?

Wordt de tijdgeest doorzien?

Wordt er niet alleen gemakkelijk gescheiden, maar wordt er ook niet te gemakkelijk getrouwd?

Vragen, niet vanuit de hoogte, maar tot opscherping van elkaar. Zo zouden er nog meer bezinnende vragen gesteld kunnen worden.

Met de woorden van het huwelijksformulier, waarmee we allen het huwelijk zijn ingegaan, wil ik eindigen. „Onze lieve Heere God vervulle U met Zijn genade en geve U, dat Gij in alle godzaligheid, liefde en enigheid, lang en heilig, samen leven moogt.” De Heere werke naar Zijn welbehagen die verzoenende en vernieuwende genade in onze harten!